

dr. Franc
Sunčič
Biotehniška
fakulteta v
Ljubljani

AKTIVEN ODNOS DO POLITIKE VKLJUČEVANJA V EU

*Kmetje potrebujejo več informacij o
vključevanju slovenskega kmetijstva v EU*

Izobraževanje odraslih za aktivno državljanstvo – nujnost ali utopija kot nosilna tema tretjega andragoškega kolokvija je bila zame izziv. Pritegnila me je k razmišljanju, kaj je »aktivno državljanstvo« in ali lahko to pomembno vpliva na spreminjanje pasivnega odnosa ljudi do tistega, kar nam ponujata politika in EU glede kmetijstva. Ali in kako bi bilo mogoče uporabiti ter vključiti naše znanje, ki ga na tem področju zanesljivo nekaj imamo, da ljudje ne bi bili le pasivni sprejemniki tistega, kar nam ponujajo drugi, temveč bi postali aktivni soustvarjalci naših prizadevanj na tem področju?

*Izobraževanje za
aktivno državljanstvo
lahko zelo pripomore
k preseganju
pasivnega odnosa do
političnih in
družbenih sprememb.*

S tem namenom smo se lotili preučevanja »seznanjenosti slovenskih kmetov, kmetijske stroke in javnosti s pogoji, prednostmi in posledicami vključevanja RS v EU s področja kmetijstva«, da bi najprej spoznali stanje na tem področju. Za raziskavo so bili zainteresirani in so jo tudi sofinancirali Urad vlade za informiranje RS, Zadruga zveza Slovenije in oddelek za agronomijo Biotehniške fakultete v Ljubljani. Pri raziskavi so sodelovale ciljne skupine študentov tretjega in četrtega letnika agronomije v Ljubljani, mladi kmetje iz Pomurja, člani Društva kmetijskih inženirjev in tehnikov Go-

renjske (DKITG), Zveze društev kmetijskih inženirjev in tehnikov Slovenije (ZDKITS), udeleženci treh okroglih miz in zadrugniki v okviru rednega izobraževalnega programa.

Čeprav smo v raziskavi uporabljali različne metode dela, menimo, da so ocene, mnenja, ugotovitve, predlogi ... raziskave uporabni in so lahko koristen prispevek slovenskim pogajalcem pri njihovem delu o vključevanju RS v EU glede kmetijstva. Naše ugotovitve med drugim opozarjajo, da pripravljavci predlogov za vključevanje RS v EU in njihovi pogajalci delujejo v preveč zaprtem krogu. To bi bilo treba zaradi boljše seznanjenosti najbolj prizadetih spremeniti.

METODA DELA

Pri delu s študenti in mladimi kmeti z območja Pomurja smo uporabljali metodo medsebojnega sodelovanja/soodločanja (MMS), med kmetijskimi strokovnjaki (DKITG in ZDKITS) smo izvedli anketo, z zadrugniki – in le informativno z mladimi kmeti iz Pomurja – smo uporabili analizo SWOT. Sodelovali smo na več srečanjih o problematiki vključevanja RS v EU glede kmetijstva, ki so jih organizirali študentje oddelkov BF – za agronomijo, zootehniko, živilstvo in gozdarstvo, Slovensko agronomsko društvo (SAD) in Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije (DAES).

MMS poteka postopoma, razčlenjeno, urejeno, omogoča komuniciranje v skupinah in med njimi – v plenumu, zagotavlja nadzor (preverljivost), korigiranje (popravljenost), možnost dokumentiranja (dokumentiranost) in si prizadeva za ekonomičen pritok informacij. Ta princip je vgrajen v celoten proces dela, ki shematsko poteka takole: kateri problemi —> glavni problemi —> vzroki —> cilji —> ukrepi, po vnaprej izdelanem programu dela. Ta običajno obsega 20 stopenj, ki jih opredelimo v razpredelnici: kdaj, kaj, kdo, kako in zakaj. Število stopenj je mogoče poljubno prilagajati udeležencem in času, ki je na voljo za delo. Vsekakor je MMS precej zahtevna, zato pa so njeni izsledki zelo uporabni.

Pri oblikovanju skupin po MMS smo pri študentih upoštevali kraj njihovega stalnega bivanja kot regionalno pripadnost, pri mladih kmetih iz Pomurja pa sta bila v skupini po dva mlada kmeta z območja Prekmurja oziroma Prlekije. Skupine so bile zelo dobro oblikovane, saj so člani vseh skupin pri delu pokazali veliko volje in motiviranosti. MMS so hitro sprejeli in po njej uspešno delali. Pomembno je, da so se udeleženci seznanili z bistvenimi principi dela po MMS in spoznali, kako zahtevno je dobro, natančno in razumljivo opredeliti probleme, predloge, cilje, ukrepe, ki jih običajno ugotavljajo posamezniki kot lastne želje.

Anketa o vključevanju RS v EU glede kmetijstva, izvedena s člani DKITG (16. 12. 1998) in na sestanku ZDKITS (16. 12. 1998), je obsegala 11 vprašanj, od tega sedem zaprtih in štiri odprta.

Analiza SWOT je bila izvedena v okviru združnega izobraževalnega programa v januarju in februarju 1999 na šestih lokacijah (Ormož, Križevci pri Ljutomeru, Naklo, Šoštanj in Ljubljana). Sodelovalo je 148 kmetov. V delavnicah, ki so trajale približno dve uri in pol do tri ure, je bila obravnavana se-

znanjenost zadruženikov s problematiko približevanja Slovenije EU glede kmetijstva. Udeleženci so v skupinah in v plenumu opredeljevali prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti.

Okrogle mize: Slovensko kmetijstvo in Agenda 2000 – organizirala jo je študentska organizacija 30. marca 1999 na BF v Ljubljani, Slovensko kmetijstvo se pripravlja na vstop v EU – organiziralo jo je SAD 20. maja 1999 v Ljubljani in Pogajalska izhodišča Slovenije za pridruževanje k EU – v organizaciji DAES 4. junija 1999 v Mozirju, so potekale običajno kot predavanja in razprava.

Včlanjevanje Slovenije v EU nima dovolj podpore pri slovenskih kmetijskih strokovnjakih.

REZULTATI IN RAZPRAVA

Študentje so v okviru predmetov metode pospeševanja kmetijstva (MPK) in kmetijsko svetovanje (KS) v študijskem letu 1998/99 izvedli vseh 20 stopenj po MMS s temo Vključevanje slovenskega kmetijstva v EU s ciljem, da bi se z aktivnim sodelovanjem seznanili in spoznali probleme vključevanja Slovenije v EU.

KAJ MENIJO ŠTUDENTJE?

Študentje zadnjih letnikov agronomije v Ljubljani, torej naši prihodnji kmetijski strokovnjaki, menijo, da včlanjevanje Slovenije v EU nima dovolj podpore, pogrešajo jo predvsem v parlamentu. Opozarjajo tudi na nujno uveljavitev slovenskih blagovnih znamk, na izobraževanje strokovnjakov za mednarodne odnose v kmetijstvu in izboljšanje neugodne kmetijske politike, ki slabi možnosti naše države pri vstopanju v EU. Morali bi zagotavljati dobro kakovost kmetijskih pridelkov in izdelkov ter poskrbeti za vablivo ponudbo, da bi jih uspešneje tržili in varovali, na primer kraški pršut, teran in druga slovenska

vina, prekmursko šunko, štajersko tünko in druge slovenske specialitete. Zavarovati bi bilo treba tudi avtohtonost slovenskih pasem, kot so lipicanci, slovenska čebela in še kaj. Za študente so pomembni tudi okoljevarstveni vidiki, ki poudarjajo »bio pridelavo oziroma bio hrano« ter s tem varovanje in ohranjanje zdravega okolja.

Potrebne bi bile premišljene subvencije, ki bi slovenskemu kmetijstvu omogočile preseči razliko do evropske ravni. Tradiciji (običaji, kmečka hrana, avtohtone rastline in živali, stare tehnologije pridelave hrane itd.) bi morali posvetiti več pozornosti, saj je tradicija lahko tudi kakovost. Domača hrana, pridelana prijazno in zdravo okolju, slovenski kozolci kot kulturnokrajinska znamenitost in ohranitev lepega videza podeželja bi bili lahko ob vstopu Slovenije v EU celo naša prednost.

Študenti opozarjajo tudi, da Slovenija zaradi gradnje avtocest in urbanizacije naselij izgublja preveč rodovitnih kmetijskih zemljišč. Skrbi jih, ker si zatiskamo oči pred številnimi problemi in skušamo stvari prikazovati v lepši luči, kot so v resnici. Tako je mogoče slišati malo verjetne napovedi, da bo kmetom v EU lepše oziroma boljše, kot jim je sedaj. Ker bodo tujci lahko kupovali naše tovarne in našo zemljo, se lahko zgodi, da postanejo slovenski kmetje hlapci tujcem v lastni državi. Misel »biti hlapec na svojem« pojasnjujejo s spremenjeno Ustavo RS, ki omogoča tujcem nakup nepremičnin ter seveda tudi kmetijskih zemljišč in gozdov.

V zvezi s tržnostjo kmetijskih pridelkov in izdelkov postavljajo vprašanje, kako naj majhne slovenske – predvsem gorske – kmetije konkurirajo velikim, bolje organiziranim in tehnološko

zelo razvitim kmetijam EU ter kako so o tej problematiki obveščeni slovenski kmetje in širša javnost.

Ali bodo majhne slovenske kmetije lahko konkurirale tehnološko razvitim kmetijam EU?

AS 4/99

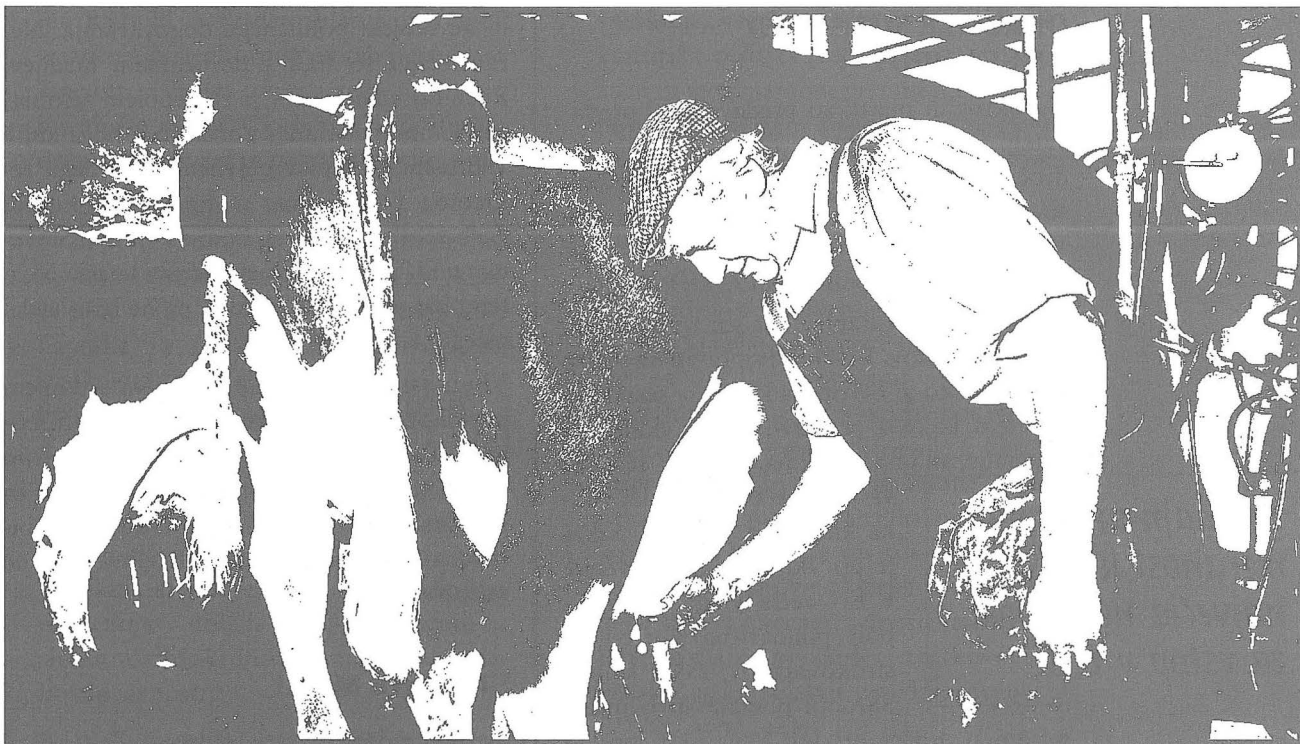
Tudi nekritično sprejemanje vseh novosti, ki jih ponuja EU, je vprašljivo, saj ni dokazano, da bi bile vse dobre in za naše razmere primerne oziroma ustrezne, zato jih je treba sproti spremljati in preučevati ter o tem osveščati kmete. To je pot, kako s prenosom znanja zmanjšati negativni vpliv »tradicionalizma«, ki je, kot je znano, tudi zelo odvisen od regij.

MNENJE IN STALIŠČA MLADIH KMETOV

Mladi kmetje z območja Pomurja so v delavnici po MMS v skupinah in plenumu v zvezi s »seznanjenostjo s prednostmi in posledicami vstopanja RS v EU za pomursko kmetijstvo, s slovensko regionalno politiko in skupno kmetijsko politiko« kot zelo pomembne cilje poudarili: zagotavljati finančno in strokovno pomoč dejanskim kmetijam, uvesti tržni red, kmetijska politika naj bolj upošteva dejanske pridelovalne razmere in pogoje, ustanovi naj se strokovni kolegij in zagotovi boljše sodelovanje kmetijske stroke, opredelijo in dodelajo naj se strokovni programi po kmetijskih panogah in zagotovi naj se večja navzočnost sodelavcev Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) na sestankih po regijah. Pri informativnem seznanjanju z analizo SWOT o vključevanju slovenskega kmetijstva v EU so udeleženci ocenili prednosti in slabosti z 10 točkami, nevarnosti in priložnosti pa z 9,5 točke.

O uspešnosti delavnice z mladimi kmeti z območja Pomurja v Gornji Radgoni 11. maja 1999 pričajo povzeta anonimna mnenja udeležencev:

Delo z MMS je zelo zanimivo, koristno in poučno. Kmetu, ki preživi veliko časa pri raznovrstnem fizičnem delu, je bila današnja delavnica v razvedrilo in zgled za učinkovito izobraževanje. To je bil za mlade kmete dan,

ko so spoznali nove prijatelje, izmenjali svoje izkušnje in ocenili videnja glede vstopanja RS v EU. Takšnih srečanj bi moralo biti več in sodelovati bi moralo več ljudi. To je priložnost, ko slišiš različna mnenja in ideje ter se naučiš poslušati tudi druge – sogovornike.

Delo je bilo dobro zamišljeno, potekalo je zelo dinamično, zvedeli smo veliko novega in zanimivega, tako da je vsak udeleženec lahko nekaj »odnesel«. Želimo si še več takšnih srečanj in upamo, da bo v kratkem organizirano kaj takšnega za kmetijstvo. »Čas, ki sem ga preživel v delavnici, se mi bo dobro obrestoval.«

SO KMETIJSKI STROKOVNJAKI DOVOLJ INFORMIRANI?

Kmetijski strokovnjaki slabo poznajo skupno kmetijsko politiko (SKP) EU. O njej ve malo kar 70 odstotkov anketiranih članov DKITG in 53 odstotkov članov ZDKITS.

Nekoliko bolje poznajo priprave slovenskega kmetijstva in slovenske regionalne politike na vključitev v EU; da so s tem seznanjeni, je odgovorilo 49 odstotkov anketirancev DKITG in 47 odstotkov ZDKITS. Večina jih je menila, da Slovenija premalo skrbi za regionalni razvoj in da za to področje nima pravega koncepta.

Nekaj omembe vrednih mnenj kmetijskih strokovnjakov: Slovenija ne oblikuje pogajalskih izhodišč glede na svoje razvojne cilje in možnosti na področju kmetijstva, slovenska pogajalska izhodišča so nejasna in klečeplezniška, ni jasne predstave o tem, kakšno bi bilo lahko oziroma bo slovensko kmetijstvo v prihodnje, premalo je sodelovanja med Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, raziskovalnimi organizacijami in kmetijskimi strokovnjaki. Postavlja se vprašanje, ali bo EU zdesetkala slovenske kmetije.

OKROGLE MIZE BREZ ODGOVOROV

Na okroglih mizah so predavali isti predavatelji, poslušalci pa so bili z različnih področij. Predavatelji so praviloma predstavili stanje o prilagajanju slovenskega kmetijstva EU, predvsem SKP, kmetijsko strukturo oziroma regionalno politiko in Agendo 2000.

Na številna vprašanja, kot so: zakaj ne da nihče podatkov, kako se pripraviti na vstop v EU, koliko je Evropska komisija seznanjena s tem, kako se pripravljamo na vključitev Slovenije, ali ima Slovenija še cilj, da se v EU

vključijo tudi slovenska velika kmetijska podjetja, zakaj je pri vključevanju Slovenije v EU večja vloga politikov bolj poudarjena kot vloga strokovnjakov, zakaj smo v Sloveniji pomanjkljivo informirani o možni prodaji kmetijskih pridelkov, zakaj nekoč dobro organizirana kmetijska podjetja ne delujejo več tako uspešno, kot so delovala, ni bilo odgovorov. Poudarjeno pa je bilo, da je problematika slovenskega kmetijstva velika, razvoja pa ni.

V sodelovanju z Zadružno zvezo Slovenije smo izvedli s kmeti zadružniki delavnice s temo Problematika približevanja Slovenije EU. Namen delavnic je bil seznaniti kmete z nekaterimi vidiki približevanja petnajsterici na področju kmetijstva, ugotoviti, koliko kmetje poznajo to problematiko ter kakšne prednosti, priložnosti, težave in nevarnosti za slovensko kmetijstvo vidijo ob vključitvi Slovenije v EU.

Večina udeležencev okroglih miz je povedala, da so o pripravah na vključitev Slovenije v EU zelo slabo informirani in da tudi premalo vedo, kaj jih čaka po včlanitvi. Ena od skupin je celo zapisala, da »je premajhna obveščenost kmetov o vstopu Slovenije v EU razmeroma huda nevarnost«. Kmetje so negotovi in nezadovoljni, čutijo se kot objekt,

in ne subjekt političnega dogovarjanja. Nezadovoljni so tudi s poročanjem medijev. Eden od udeležencev je ta problem zelo nazorno opisal: »Kadar poročajo o pogajanjih v Bruslju, kažejo v glavnem državnega sekretarja Franca Buta in bruseljsko palačo. Če bo šlo tako naprej, bom ob vstopu Slovenije v EU znal na pamet narisati to palačo, o tem, kaj me čaka v Evropi, pa ne bom vedel ničesar.«

Kljub vsemu pa kmetje o svojem sedanjem in prihodnjem položaju, tudi o združništvu in živilskopredelovalni industriji, intenzivno razmišljajo. Njihove ocene so zelo trezne in kritične. Prepričani so, da zakonodaja in institucionalna priprava za vključitev v EU ne zadostujeta.

SKLEPNE MISLI

Rezultate oziroma ugotovitve naše raziskave lahko strnemo takole:

1. Pri delu z MMS s študenti tretjega in četrtega letnika agronomije smo ugotovili, da študentje s pogoji, prednostmi in posledicami vključevanja RS v EU glede kmetijstva niso bili seznanjeni, čeprav so tik pred absolutorijem. Izvedba vaj z MMS jim je omogočila dobro seznanitev s to problematiko in ponudila priložnost, da prispevajo koristne in uporabne napotke za pogajanje z EU.
2. Mlade kmete iz Pomurja smo seznanili s problematiko vstopanja Slovenije v EU, jim predstavili delo Urada vlade za informiranje RS, nove usmeritve in sklepe Agende 2000, sprejete na zasedanju Evropskega sveta od 24. do 26. marca 1999 v Berlinu. Zelo motivirani za delo so v celodnevni delavnici po MMS preučevali probleme vključevanja slovenskega kmetijstva za območje Pomurja in poudarili, da je: »Premalo strokovnih srečanj o dejanski seznanjenosti kmetov o vključeva-

Premajhna informiranost kmetov je največja nevarnost za vstop v EU.

nju RS v EU.« Predlagali so zagotovitev finančne in strokovne pomoči dejanskim kmetom, uvedbo tržnega reda in takšno kmetijsko politiko, ki bo bolj upoštevala dejanske razmere in pogoje pridelovanja.

3. Slovenski kmetijski strokovnjaki (DKITG in ZDKITS) so opredelili svojo (ne)seznanjenost s prizadevanji Slovenije za vključevanje v EU. Zapisali so številne koristne napotke za nadaljnje bolj poglobljeno strokovno delo o tej problematiki, saj ugotavljajo, da je njihova in zlasti seznanjenost kmetov o tem zelo slaba. Predlagajo več sistematičnega dela, organiziranje okroglih miz, predavanj, pisanje strokovnih člankov ter njihovo objavlanje v časnikih, ki jih berejo kmetje, oziroma povzetkov v drugih medijih (grafičnih in elektronskih), ki bi seznanjali širšo strokovno javnost.
4. Na treh okroglih mizah je imel praviloma uvod v problematiko isti glavni poročevalec. Aktivnost razpravljalcev pa je bila različna, zato je treba iskati vzroke v njihovi motiviranosti in predhodni seznanjenosti s problematiko vključevanja slovenskega kmetijstva v EU. Iz vprašanj in odgovorov nanje pa izhaja, da je seznanjenost še zelo slaba, zato jo bo treba izboljšati.
5. Kmetje zadržniki so slabo informirani o poteku priprav na priključitev Slovenije EU. Zavedajo se, da preslabo poznavanje problematike ne omogoča ustrezne priprave in povečuje negotovost, zato intenzivno razmišljajo o svojem prihodnjem položaju po pridružitvi Slovenije EU in ocenjujejo, da se naše kmetijstvo in živilstvo poslovno zelo slabo pripravljata na vstop RS v EU, saj zakonodajna in institucionalna priprava ne zadoščata. Dokaj jasno se zavedajo prednosti, priložnosti, slabosti in nevarnosti približevanja Slovenije EU in nekoliko bolje ocenjujejo slabosti ter nevarnosti, vendar razlike niso velike. Zato je ključno

vprašanje, kako naj se naše kmetijstvo in kmetijska politika organizirata, da bomo znali in mogli izrabiti prednosti ter priložnosti in se izogniti slabostim in nevarnostim, ki jih bo v zvezi s kmetijstvom prinesla naša priključitev k EU.

6. Končno lahko ugotovimo, da je zanimanje študentov agronomije, kmetov in tudi kmetijskih strokovnjakov (DKITG in ZDKITS) ter udeležencev okroglih miz – žal na številna vprašanja niso dobili ustreznih odgovorov – večje, kot menijo akterji priključevanja Slovenije k EU. To pripravljenost bi kot poglobljanje »aktivnega državljanstva« kazalo sprejeti kot izziv, da bi tako čim več pasivnih opazovalcev pridobili za aktivne soustvarjace dejanskih razmer ter z upoštevanjem njihovega znanja in izkušenj zagotovili slovenskemu kmetijstvu pri vključevanju v EU čim manj težav.

VIRI

Seznanjanje slovenskih kmetov, kmetijske stroke in javnosti s pogoji, prednostmi in posledicami vključevanja RS v EU s področja kmetijstva. Zaključno poročilo, uredil F. Sunčič, naročnik Urad vlade za informiranje RS, izvajalec BF, oddelek za agronomijo, Ljubljana, julij 1999, str. 78.

Slovenija v Evropski uniji?, Urad vlade za informiranje, Ljubljana, maj 1999, str. 164.

Vaje pri predmetu metode pospeševanja kmetijstva in kmetijsko svetovanje v študijskem letu 1998/99, pisna poročila študentov.

Sunčič, F. (1992), Uporaba MMS pri pripravi razvojnih programov, v zborniku Pristop k razvoju podeželja, Ljubljana, februar, str. 152–165.

Sunčič, F. (1995) Typical reaction of slovenian farmers to agricultural advisors. Res. Reports Biotechnical Faculty of the University of Ljubljana, 65, str. 129–141.

Sunčič, F. (1998) Vloga svetovanja v kmetijstvu in razvoj osebnosti s poudarkom na preučevanju tipičnih značajev kmetov v Sloveniji. Sodobno kmetijstvo 31/1, str. 23–27.

Sunčič, F. (1999) Premalo informacij o vključevanju slovenskega kmetijstva v EU – Bodo kmetje res vrženi med leve?, Večer, 23. sept., str. 9.